

Onderzoeksprogramma Noordelijke Rekenkamer 2023-2026

Opsteller	College Noordelijke Rekenkamer
Datum	16 november 2022
Status	Vastgesteld door het College van de Noordelijke Rekenkamer, na positief advies van de Raad van Advies (d.d. 25 oktober 2022).
Contact	https://www.noordelijkerekenkamer.nl/contact

Inhoud

1.	Voorgeschiedenis	3
2.	Van suggesties naar programma	4
3.	Geselecteerde onderwerpen	6
4.	Intern onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid (artikel 217A)	7
	Lijst-A. Uitwerking zekere onderzoeken	8
	Lijst-B. Uitwerking reserve-onderzoeken	17

1. Voorgeschiedenis

Onderzoeksprogramma's van de Noordelijke Rekenkamer hebben totnogtoe betrekking op twee jaren. Het nieuwe programma zal een looptijd van vier jaar hebben, zodat ruimte ontstaat voor het honoreren van tussentijdse suggesties vanuit Provinciale Staten.

Het huidige programma is in 2020 vastgesteld. Sindsdien zijn enkele beslissingen genomen en hebben zich ontwikkelingen voorgedaan die van invloed zijn op het gewenste karakter van het volgende onderzoeksprogramma van de NRK. Kern van dit alles is: rekenkameronderzoek dichter laten aansluiten bij de kennisbehoefte van Provinciale Staten, binnen de kaders van de onafhankelijkheid van de rekenkamer en haar onderzoek. In concreto zijn in het voorjaar van 2021, mede op advies van de Raad van Advies, extra middelen begroot voor 'onderzoek-op-verzoek': verzoeken vanuit Provinciale Staten voor onderzoek naast het onderzoeksprogramma. De begroting 2021 is verhoogd met € 22.500,-, die van 2023 met €45.000,-¹ zodat dergelijke verzoeken niet meteen hoeven te leiden tot het zoeken naar extra middelen. Sindsdien zijn twee van de drie ontvangen verzoeken gehonoreerd. De verwachting is dat de rekenkamer ook de komende jaren verzoeken van Statenleden zal ontvangen voor onderzoek buiten het programma.

Meer ruimte voor dynamiek en flexibiliteit

Het college van de NRK constateert met genoegen dat de onderzoeksprogrammering dynamischer wordt, flexibiliteit geboden is en het rekenkameronderzoek nog aan relevantie voor de Staten en de - bredere - provinciale democratie kan winnen. Daarom is – met positief advies van de Raad van Advies – een aantal veranderingen doorgevoerd in de opbouw van het programma. Het programma kent voortaan twee delen: (A) onderzoeken die zeker uitgevoerd zullen worden; (B) een reservelijst. Daarnaast is de looptijd van het onderzoeksprogramma verlengd naar vier jaar, waardoor structureel ruimte ontstaat voor het honoreren van tussentijdse verzoeken vanuit Provinciale Staten. Halverwege de looptijd zal een herijking van het programma plaatsvinden, met een doorkijk naar de dan komende vier jaren en met advisering door de Raad van Advies. En de rekenkamer zal het nieuwe onderzoeksprogramma na de verkiezingen presenteren in PS en GS (cf. meerjarenwerkplan).

Karakter van de projectbeschrijvingen

Mede gelet op de langere looptijd van het onderzoeksprogramma heeft het college besloten de gekozen onderzoeksonderwerpen in voorlopiger termen te beschrijven dan voorheen. In dit nieuwe programma wordt volstaan met een onderbouwing van de relevantie van het onderwerp, een voorlopige onderzoeksvraag en een overzicht van de aspecten/onderzoeksrichtingen. Op die

---

¹ Mede geïnspireerd door het verzoek van de Friese Staten tot onderzoek naar Thialf; dat verzoek viel toevallig samen met het opstellen van het onderzoeksprogramma en kon daardoor een plek krijgen in dat programma.

manier behoudt de rekenkamer de mogelijkheid om de te zijner tijd op te stellen onderzoeksplannen per project actueel te maken. Het overzicht van de aspecten/onderzoeksrichtingen in de projectbeschrijvingen geeft daarbij opties voor de vraagstelling van de onderzoeken. De rekenkamer zal daaruit een keuze maken, zodat haar onderzoeken een zo scherp mogelijke focus hebben.

Gevolgd procedure onderzoeksuggesties

Deze keer zijn veel ideeën opgedaan in gesprekken met Statenfracties. Verder zijn alle Statenleden gevraagd suggesties te doen (e-mails, via de griffies)² en zijn de lokale rekenkamer(commissie)s om ideeën gevraagd, hebben ook college en bureau van de NRK zelf voorstellen gedaan en heeft een uitnodiging tot het doen van suggesties op de website gestaan, voor inwoners van de drie provincies. Iedereen kon gebruik maken van een webformulier. Voorstellen die op een andere manier binnenkwamen, zijn ook meegenomen.

2. Van suggesties naar programma

Traditiegetrouw is breed geïnventariseerd welke onderzoeksuggesties er zijn. De opbrengst bestond uit ruim zestig suggesties voor nieuw onderzoek.

Toetsingscriteria

In haar Onderzoeksprotocol heeft de Noordelijke Rekenkamer geformuleerd voor afzonderlijke onderzoeksvoorstellen (A t/m D). Daarnaast hanteert zij, net als in 2020, enkele aanvullende criteria van het programma als zodanig (E t/m I). Aan de hand van deze criteria heeft het college van de rekenkamer keuzes gemaakt en aan de Raad van Advies ter advisering voorgelegd.

- A. Het onderwerp behoort tot de taken van de provincie; het provinciebestuur is er politiek of juridisch aanspreekbaar voor.
- B. Het onderwerp heeft aantoonbaar maatschappelijke gevolgen: het mag geen incidentele gebeurtenis zijn, het te onderzoeken beleid dient een duurzaam karakter hebben.
- C. De omvang of groei van de uitgaven voor het onderwerp zijn aanzienlijk.
- D. Het onderwerp is nog niet eerder grondig onderzocht (tenzij het een voorstel voor terugblikonderzoek betreft) en staat niet gelijktijdig op het programma van het interne doelmatigheidsonderzoek door de afdeling concern-control.

---

² Zij hebben daarbij informatie gekregen over de Noordelijke Rekenkamer, het karakter van het onderzoeksprogramma, de procedure voor het vaststellen ervan en onderwerpen die de laatste vijf jaren onderzocht zijn.

- E. Het programma raakt diverse kerntaken van de provincies.
- F. Het programma is grotendeels een antwoord op kennisbehoeften in Provinciale Staten (lees: onderzoeksuggesties van Statenfracties).
- G. Het programma bevat ook onderzoek naar kerntaken die onderbelicht gebleven zijn.
- H. Het programma laat ruimte voor één terugblikonderzoek per jaar (in de vorm van het op 15 mei 2022 vastgestelde format).
- I. Het programma kent variëteit aan vormen van onderzoeken en rapporteren; niet alle onderwerpen vergen intensief (dossier)onderzoek en een omvangrijk onderzoeksrapport; zij zijn te onderzoeken met minder intensieve en tijdrovende methoden en dergelijk onderzoek zou kunnen uitmonden in een beleidsbrief.

Selectieprocedure

De geselecteerde suggesties voldoen alle aan bovenstaande toetsingscriteria A t/m D; de set van geselecteerde voorstellen is in overeenstemming met bovenstaande criteria E t/m H. Voldoen aan criterium I blijft een streven.

3. Geselecteerde onderwerpen

De onderzoeken die de Noordelijke Rekenkamer gedurende de periode 2023-2026 zeker zal uitvoeren (A-lijst; zie bijlage 1 voor uitwerkingen) en de onderzoeken die zij zal uitvoeren tenzij Provinciale Staten tussentijds voldoende verzoeken doen (B-lijst; zie bijlage 2), zijn de volgende.

A-lijst: zekere onderzoeken

Type project	Onderwerp
Gezamenlijke projecten (= voor de drie provincies, met intensieve dan wel extensieve onderzoeksmethoden).	Waterbeheer, waterkwaliteit en klimaatadaptatie
	Fietsbeleid
	Deltaplan en woningbeleid
	Cultuurbeleid
	Politiek-bestuurlijke integriteit
Provinciespecifieke projecten	<u>Drenthe</u> : Bollen- en sierteelt <u>Fryslân</u> : Holwerd aan Zee <u>Groningen</u> : Nationaal Programma Groningen
Terugblikonderzoeken	Democratische legitimiteit RES Duurzaamheid landbouw

B-lijst: reserve-onderzoeken

Type project	Onderwerp
Gezamenlijke projecten (= voor de drie provincies, met intensieve dan wel extensieve onderzoeksmethoden).	Energiebesparing
	Weide- en akkervogelbeleid
	Natuurbescherming
	Duurzaam inkopen en aanbesteden
	Stikstofbeleid
Provinciespecifieke projecten	<u>Drenthe</u> : (de rekenkamer zal te zijner tijd een actueel vraagstuk onderzoeken, al of niet op verzoek van de Drentse Staten <u>Fryslân</u> : (de rekenkamer zal te zijner tijd een actueel vraagstuk onderzoeken, al of niet op verzoek van de Friese Staten <u>Groningen</u> : Waterstofbeleid
Terugblikonderzoeken	Naar een Noordelijke kenniseconomie, 2013 Het Waddenfonds gemonitord, 2018

4. Intern onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid (artikel 217A)

Op grond van artikel 217a van de Provinciewet moet de provincie zelf onderzoek doen naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het eigen bestuur.

Artikel 217 A Provinciewet

1. Gedeputeerde staten verrichten periodiek onderzoek naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door hen gevoerde bestuur. Provinciale staten stellen bij verordening regels hierover.
2. Gedeputeerde staten brengen schriftelijk verslag uit aan provinciale staten van de resultaten van het periodiek onderzoek.
3. Gedeputeerde staten stellen de rekenkamer tijdig op de hoogte van de onderzoeken die zij doen instellen en zenden haar een afschrift van een verslag als bedoeld in het tweede lid.

Tot medio 2022 ontving de rekenkamer sporadisch de in lid bedoelde informatie. Daarom is in de zomer van 2022 met de vaste ambtelijke contacten bij de provincies afgesproken dat de NRK alle interne rapporten met betrekking tot doelmatigheid en doeltreffendheid ontvangt, ook als er geen 217a-label aan vastzit.

De rekenkamer zal er op toezien, dat zij inderdaad de door de wetgever bedoelde informatie ontvangt, alleen al om te voorkomen dat provincie en rekenkamer dubbel werk verrichten.

De Noordelijke Rekenkamer behoudt zich het recht voor een oordeel te hebben over de programmering van het interne provinciale doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek (bijvoorbeeld over de breedte, reikwijdte en frequentie van dergelijk onderzoek).

Lijst-A. Uitwerking zekere onderzoeken

	Waterbeheer, waterkwaliteit en klimaatadaptatie
Kerntaak 'Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer'	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u> Het veranderende klimaat leidt tot wijzigingen in het weerpatroon in Nederland en die stellen nieuwe uitdagingen aan het systeem van waterbeheer. De verwachting is dat klimaatverandering in Nederland enerzijds zal leiden tot langere perioden van droogte, en anderzijds tot meer neerslag in korte tijd. Doordat veel regen op droge grond valt, zal deze meer afstromen, waardoor verontreiniging van het oppervlaktewater kan ontstaan. Zowel droogte als plensbuien moeten worden opgevangen binnen het waterbeheerssysteem. Hoe en waar kunnen gebieden voor waterberging worden ingericht en hoe kunnen de effecten van veendaling en verdroging worden beperkt? Hoe zorgen we voor een toegesneden waterpeil en goede waterkwaliteit in landbouw- en natuurgebieden? Voor de kustprovincies Groningen en Fryslân geldt in het bijzonder dat deze te maken krijgen met een stijgende zeespiegel. Op termijn zullen dijken verzaamd moeten worden, maar al eerder kan sprake zijn van verzilting en kan het afvoeren van water naar de zee. Internationaal zijn er afspraken gemaakt om de negatieve effecten van klimaatverandering tegen te gaan. In Nederland wordt via het Klimaatakkoord, het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie ingezet om die afspraken na te komen. In het DPRA zijn afspraken gemaakt over hoe en wanneer provincies, gemeenten en waterschappen klimaatbestendig en water robuust moeten zijn. Doel is dit laatste in 2050 te bereiken. Daarvoor is een werkwijze ontwikkeld gebaseerd op drie stappen: "1. weten" (stresstesten), "2. willen" (risicodialoog, strategie en ambities en borgen in beleid, plannen en regelgeving) en "3. Werken" (uitvoering van de noodzakelijke maatregelen). Provincies borgen de uitgangspunten in specifiek klimaatadaptatiebeleid, de omgevingsvisies en -verordeningen of de reguliere bedrijfsvoering. In het klimaatadaptatiebeleid werken provincie, gemeenten en waterschap regionaal samen. Zo heeft de provincie Groningen de Startnotitie Klimaatadaptatie vastgesteld. Samen met partners uit de regio ontwikkelt de provincie een regionale strategie voor klimaatadaptatie. Uitgangspunten hierbij zijn veiligheid, het vasthouden van water, een gebiedsgerichte aanpak en betaalbare oplossingen. In Drenthe is er een Nota klimaatadaptatie en in Fryslân is er een Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat en een Friese Klimaatadaptatiestrategie waarin de provincie samenwerkt met de gemeenten en het Wetterskip. Bij dit alles schrijft de Kaderrichtlijn Water voor dat de waterkwaliteit aan bepaalde eisen moet voldoen. De richtlijn bepaalt dat de EU-lidstaten voor elk stroomgebied actieprogramma's moeten opstellen waarin alle aspecten van (zowel oppervlakte- als grond)water aan de orde moeten komen. In beginsel moest in 2015 een 'goede chemische toestand en een goed ecologisch potentieel of een goede ecologische toestand' zijn bereikt.</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u> In hoeverre zijn in het beleid en beheer van de kwaliteit en kwantiteit van grond- en oppervlaktewater maatregelen voor klimaatadaptatie opgenomen en hoe effectief zijn deze maatregelen?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Effectiviteit van de samenwerking tussen provincie en andere overheden/stakeholders in de regio: is de samenwerking effectief, leidt die tot een gezamenlijk, daadkrachtig en effectief beleid? - Waarborgen van kwaliteit en kwantiteit van zowel oppervlakte- als grondwater in een veranderend klimaat. Wellicht moet een keuze worden gemaakt om één of enkele van deze aspecten (kwaliteit, kwantiteit, grondwater en oppervlaktewater) te onderzoeken. - Effectiviteit van maatregelen op het gebied van waterbeheer in het klimaatadaptatiebeleid. Binnen het klimaatadaptatiebeleid moet in 2050 sprake zijn van een robuust systeem. Het evalueren van de maatregelen op hun effectiviteit lijkt daarom nog wat vroeg. Er kan wel worden gekeken in hoeverre de provincies met het maken van plannen en de uitvoering ervan op weg zijn. <p><u>Keuze intensief / extensief</u> Het type onderzoek (intensief/extensief) is afhankelijk van de gekozen invalshoek. Afhankelijk daarvan kan samenwerking met andere rekenkamers (m.n. die van de waterschappen) zinvol zijn, zeker als regionale samenwerking in het klimaatadaptatiebeleid als vertrekpunt van het onderzoek wordt gekozen.</p>

	Fietsbeleid
Kerntaak 'Regionale bereikbaarheid & regionaal openbaar vervoer'	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u></p> <p>Fietsen levert een belangrijke bijdrage aan gezondheid en vitaliteit. Ook draagt het bij aan andere maatschappelijke opgaven, zoals verduurzaming en mobiliteit in zowel stedelijk als landelijk gebied. Daarnaast is de Nederlandse fietskennis een belangrijk exportproduct. De combinatie van groeiend fietsgebruik en toenemende snelheidsverschillen op het fietspad maken dat de capaciteit en de inrichting van het huidige fietsnetwerk op veel plaatsen niet meer voldoet.</p> <p>Op nationaal niveau zijn ambities geformuleerd in het Nationaal Toekomstbeeld Fiets. Daarin zijn drie pijlers opgenomen. De eerste pijler bevat de fietsroutes. Dit kunnen doorfietsroutes, stadsroutes of recreatieve routes zijn. De tweede pijler is het kunnen stallen van de fiets. Tot slot het stimuleren van de fiets en het benutten van de kansen die daarmee gepaard gaan.</p> <p>Het Rijk brengt samen met decentrale overheden in beeld welke investeringen in de fietsinfrastructuur nodig zijn. Per provincie en vervoersregio is dit plan uitgewerkt in een Regionaal Toekomstbeeld Fiets. In de provincie Groningen vormt het Uitvoeringsprogramma 2020-2023 de leidraad voor de programma's en projecten die uitgevoerd worden. In Fryslân is in januari 2022 de beleidsnota Fryslân Fytslân 2.0 gepubliceerd. Drenthe voert deze taak uit met het programma 'Op Fietse'. De Randstedelijke Rekenkamer doet op dit moment onderzoek naar het fietsbeleid in de provincies Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht. Dit onderzoek wordt naar verwachting in het najaar van 2022 gepubliceerd en kan relevant zijn voor de uitwerking van dit NRK-onderzoek.</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u></p> <p>In hoeverre leidt het fietsbeleid van de drie Noordelijke provincies tot de gewenste maatschappelijke resultaten?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Het fietsbeleid van de provincies, waaronder het Regionaal Toekomstbeeld Fiets, analyseren aan de hand van de drie pijlers van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets. Dit zijn de fietsroutes, de fietsstallingen en het benutten van de kansen van het fietsen. Het beleid kunnen we voorleggen aan experts en/of belanghebbenden. - De samenwerking van de provincie met andere overheden, zoals omliggende provincies, het Rijk of gemeenten. - De verhouding van het fietsbeleid met andere beleidsterreinen, zoals mobiliteit, leefbaarheid, recreatie en toerisme, duiden. - Het onderzoeken van de beleidsresultaten. Hierin de maatschappelijke resultaten, zoals geformuleerd in het Nationaal Toekomstplan Fiets meenemen. - Onderzoeken in hoeverre er aandacht is voor fietsbeleid binnen recreatie. Wat zijn de kansen en hoe worden deze benut? - Het uitwerken van drie casus, voor elke provincie één. Een voorbeeld is 'De groene as' tussen Groningen en Assen. - In hoeverre - Onderzoeken hoe de regionale resultaten van het beleid zich verhouden met de in het Nationaal Toekomstbeeld Fiets opgenomen doelstellingen. Dit relatief losstaande onderdeel kan door een stagiair opgepakt worden. <p><u>Keuze intensief / extensief</u></p> <p>Afhankelijk van de keuzes kan het onderzoek zowel intensief als extensief opgezet worden. Samenwerking met gemeentelijke en waterschappelijke rekenkamers kan wenselijk zijn wanneer we ervoor kiezen de samenwerking tussen de provincie en andere decentrale overheden te onderzoeken. Dit kan betekenen dat het onderzoek intensief wordt.</p>

Deltaplan voor het Noorden en Woonbeleid	
Kerntaak 'Regionale economie'	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u></p> <p>Het Deltaplan Noordelijke Nederland is een aanbod van vier gemeenten en vier provincies “in reactie op de nationale opgaven op het gebied van woningbouw en economische structuurversterking” (Gemeenten Leeuwarden, Assen, Groningen, Emmen, provincies Drenthe, Flevoland, Fryslân en Groningen, Bouwstenen voor het Deltaplan Noordelijk Nederland en het stedelijk netwerk Nederland beter verbonden, april 2021). In dat plan staan bouwstenen voor het versterken van het stedelijk netwerk in het Noorden, verbetering van de bereikbaarheid van het Noorden en voor het bouwen van extra woningen ter leniging van de woningnood. In een gezamenlijke analyse komt een aantal onderzoeksbureaus tot de conclusies dat de kosten van het Deltaplan de baten overstijgen, onder de erkenning dat veel elementen van het plan nog uitgewerkt moeten worden en de kosten-batenverhouding per gebied kunnen verschillen (Projectteam (Decisio, MUST, TwynstraGudde, MOVE Mobility & SWECO), Gezamenlijke analyse Deltaplan voor Noordelijk Nederland (deel B). Eindrapport (i.o.v. Ministeries van IenW, BZK, EZK, provincies Groningen, Fryslân, Drenthe en Flevoland, gemeenten Assen, Emmen, Groningen en Leeuwarden.) Inmiddels wordt er gewerkt aan concrete afspraken, een Deel C. De Rekenkamer zal in het bijzonder onderzoek doen naar de afspraken over wonen, de implementatie en effecten van die afspraken en de rollen en verantwoordelijkheden die de diverse overheden daarbij hebben.</p>
	<p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u></p> <p>Welke doelen – en in het bijzonder die met betrekking tot het bouwen van woningen - beogen de partners in het Deltaplan voor Noordelijke Nederland, welke afwegingen zijn gemaakt voor de hoofdlijnen in het Deltaplan, welke alternatieven zijn overwogen, in hoeverre is de gebruikte informatie betrouwbaar, welke actoren zijn nodig voor de realisatie van de delen van het Deltaplan en hoe realistisch zijn de verwachtingen?</p>
	<p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <p>Op het moment van vaststellen van dit onderzoeksprogramma zijn de ontwikkeling van en de besluitvorming over het Deltaplan nog volop aan de gang. Daarom is besloten dit onderzoek in de tweede helft van de programmaperiode te doen en de voorlopige vraag breed te houden. Tezijnertijd zijn keuzes mogelijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analyse van de doelen van de afzonderlijke partners of alleen de gezamenlijke; - nadruk op de besluitvorming, inclusief de vraag of alternatieven onderzocht zijn; - onderzoek naar de betrouwbaarheid van de gebruikte informatie en, niet in de laatste plaats, de onzekerheden daarin, gelet op ontbrekende kennis en op toekomstige ontwikkelingen; - waar zijn de verwachtingen omtrent de resultaten op gebaseerd: CBS-cijfers, MKBA en/of analyse vanuit Brede Welvaart (in een expertpanel dat onderdeel was van het onderzoek t.b.v. Deel B; 25 januari 2022) is dit aan de orde geweest; - analyse van het netwerk: welke actoren zullen betrokken moeten zijn bij de uitvoering en welke positie nemen zij in (met dan de nadruk op woningbouw: wie speelt welke rol, wat kunnen en mogen provincies in dezen); - hoe verhouden de plannen in het Deltaplan zich tot lopend beleid (op terreinen als natuur, platteland, leefbaarheid, volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, regionale economie, ..); - ...
	<p><u>Keuze intensief / extensief</u></p> <p>De keuze zal afhankelijk zijn van de uiteindelijke vraagstelling. Het kan raadzaam zijn gebruik te maken van expertpanels om op die manier deskundigheid los te weken die de NRK zelf niet heeft. Ook behoort samenwerking met lokale rekenkamers en met de Randstedelijke Rekenkamer (gezien de plaats die Flevoland in het Deltaplan inneemt) tot de mogelijkheden.</p>

	Provinciaal cultuurbeleid
kerntaak 'Culturele infrastructuur & monumentenzorg'	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u></p> <p>De drie Noordelijke provincies hebben eigen ambities met betrekking tot cultuur en erfgoed. Een manier om de ontwikkeling van cultuur vanuit de provincie te stimuleren is het verstrekken van subsidies. De provincie Drenthe heeft een algemene subsidieverordening en daarnaast verschillende regelingen waarop een subsidieaanvraag kan worden gebaseerd. Zij wil een levendig, gevarieerd cultureel klimaat stimuleren en in stand houden. In de cultuurnota 2020-2024 is de visie geformuleerd en zijn accenten benoemd. Bij het beoordelen van subsidieaanvragen hoger dan € 20.000,- die betrekking hebben op kunsten en talentontwikkeling en erfgoed, streektaal en musea, adviseert de Provinciale Adviescommissie Cultuur. Per culturele instelling zijn de te verstrekken subsidies weergegeven. Een aparte status wordt toegekend aan het Drents Museum, dat ook in de komende periode een structurele subsidie ontvangt. Daarnaast wordt de status 'Museum van provinciaal belang' gehandhaafd voor de vijf musea. Deze musea kunnen rekenen op een boekjaarsubsidie en daarnaast op projectniveau incidenteel subsidie aanvragen. Organisaties die met een incidenteel project kunnen bijdragen aan de ambitie van de provincie, kunnen een subsidie aanvragen. De provincie wilde het culturele klimaat in Drenthe een nieuwe impuls geven na de coronacrisis door een aparte subsidie beschikbaar te stellen voor nieuwe culturele projecten. Voor het nemen van maatregelen tijdens COVID-19 kende de provincie een tijdelijke subsidieregeling. In het bestuursakkoord 2019-2023 van de provincie Fryslân is onder meer de volgende ambitie opgenomen: "in 2028 heeft het culturele leven in Fryslân nog steeds de energie en het vermogen die het ten tijde van LF2018 had om Fryslân in beweging te brengen." De provincie Fryslân heeft met betrekking tot het verlenen van subsidies aan musea, culturele instellingen en evenementen voor de periode 2021-2024 regels opgesteld. Hierbij zijn lopende structurele subsidies losgelaten. In de beleidsnota Nij Poadium zijn de doelen op het gebied van cultuur en erfgoed gekoppeld aan de doelen van het taalbeleid. De instrumenten en middelen worden in deze beleidsnota weergegeven. Het beschikbare budget is niet verhoogd ten opzichte van de voorgaande periode. De rol van de provincie verandert hierin. Uit de beleidsnota blijkt dat de provincie meer gaat faciliteren en stimuleren in plaats van regisseren en bepalen. De plannen van culturele instellingen, musea en evenementenorganisaties die ingediend worden om in aanmerking te komen voor een subsidie, worden vanaf 2021 niet meer door ambtenaren van de provincie beoordeeld, maar door twee onafhankelijke adviescommissies: één voor musea en één voor de kunstinfrastructuur. De provincie Groningen heeft de afgelopen cultuurnotaperiode samengewerkt met de gemeente Groningen, voor de komende notaperiode 2021-2028 zet zij deze samenwerking voort en zoekt zij ook samenwerking met de andere Groningse gemeenten. De provincie heeft het beleid en de criteria om voor subsidie in aanmerking te komen in verschillende regelingen en documenten vastgelegd. De Kunstraad Groningen adviseert Gedeputeerde Staten over de kwaliteit van de aanvragen. Eén van de uitgangspunten is dat organisaties die voor een langere periode subsidie ontvangen, financieel gezond moeten zijn en dat organisaties die een structurele subsidie ontvangen van €125.000,- of meer jaarlijks worden beoordeeld. De wijze van subsidieverstrekking verschilt per provincie. Naast de subsidieverstrekingen wordt ook gekeken naar eventuele specifieke maatregelen die de provincies hebben genomen in de periode van corona en de gevolgen daarvan.</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u></p> <p>Op welke wijze draagt het cultuurbeleid bij aan de culturele doelstellingen van de provincies en hebben provincies hierbij specifieke maatregelen genomen in de periode van corona?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - In kaart brengen van de verschillen tussen nieuwe beleid en eerder beleid. - Stilstaan bij opgewekt vertrouwen met toekenning eerdere subsidies afgelopen jaren. - De wijze en het moment waarop de verdeling voor de nieuwe periode is meegedeeld. - Of de wijze van subsidieverstrekking conform de geldende regels en beginselen is verlopen. - De navolgbaarheid van de gegeven adviezen door de adviescommissies en de besluiten van de Gedeputeerde Staten, ligt de beslissing bij de adviescommissie? - Is er specifiek aandacht besteed aan de gevolgen van corona voor de culturele instellingen en zo ja op welke wijze? - Rolverdeling provincie – gemeenten. <p><u>Keuze intensief / extensief</u></p> <p>Afhankelijk van nadere keuzes over de onderzoeksrichting zal het onderzoek intensief of extensief zijn en kan samenwerking met lokale rekenkamers zinvol zijn.</p>

	Politiek-bestuurlijke integriteit
Bestuurlijke organisatie en functioneren / algemeen	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u> In 1992 sprak voormalige minister van BZK Ien Dales tijdens het VNG-jaarcongres de inmiddels overbekende woorden uit: "Een beetje integer kan niet". Deze woorden klinken absoluut, maar integriteit is een veelomvattend begrip waardoor er per definitie grijze gebieden bestaan. Dit onderzoek richt zich op de politiek-bestuurlijke integriteit van het provinciebestuur. Daarbij zijn door de indieners van onderzoeksvoorstellen twee specifieke onderwerpen naar voren gebracht die bijzondere aandacht verdienen. Dit zijn het risico van (criminele) ondermijning en de vraag in hoeverre de bevindingen van extern ingehuurde adviseurs en onderzoekers op een neutrale, transparante en objectieve wijze tot stand komen, zonder dat deze worden beïnvloed door het bestuur. Hoewel beide aandachtspunten nogal uiteen lijken te lopen, is de overeenkomst dat het risico bestaat dat democratische besluitvorming plaatsvindt op basis van onjuiste of onvolledige informatie, argumenten of afwegingen, hetgeen kan leiden tot suboptimale of zelfs illegitieme besluiten. Behalve dit directe negatieve gevolg op de kwaliteit van de besluitvorming heeft dit mogelijk – op termijn – gevolgen voor het gezag van het openbaar bestuur.</p> <p>Veel provincies hebben integriteitsbeleid. De meest waargenomen vormen van niet-integer gedrag die politieke ambtsdragers (mensen) zien is belangenverstrengeling, het misbruik maken van gevoelige informatie en het meestemmen over zaken met persoonlijk belang. Het niet naleven van (integriteits-)regels rond het aannemen van geschenken en het ingaan op uitnodigingen voor reizen, diners, evenementen et cetera zien politieke ambtsdragers veel minder gebeuren.</p> <p>Ondermijning van het openbaar bestuur is een groeiend probleem. Op gemeentelijk niveau is 65% van de burgemeesters al eens bedreigd of geïntimideerd. Bij 24% kwam de bedreiging vanuit een criminele hoek om de besluitvorming te beïnvloeden. In de afgelopen twee jaar is met name een sterke toename van agressie en geweld te zien bij provincies en waterschappen. Dit wordt voor een deel verklaard door de stikstofcrisis en de daaraan gelieerde boerenprotesten.</p> <p>Beïnvloeding van adviseurs en onderzoekers valt onder het kopje 'desinformatie'. Het kan enerzijds gaan om druk van buiten; het verkrijgen van eenzijdige of gekleurde informatie door bijvoorbeeld actiegroepen, advocaten, lobbyisten of burgers. Anderzijds kan het gaan om het bagatelliseren of 'wegpraten' van onwelgevallige informatie door bestuurders zelf, het niet (tijdig) of onvolledig informeren van de volksvertegenwoordiging of het te frequent opleggen van de geheimhoudingsplicht. Dit raakt aan de interne politieke verhoudingen.</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u> In hoeverre wordt voorkomen dat zaken als bedreigingen van buitenaf, belangenverstrengeling en desinformatie van invloed zijn de bestuurlijke besluitvorming binnen de provincie?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u> Integriteit van het provinciebestuur is een onderwerp dat op verscheidene manieren kan worden benaderd.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De onderzoeksvraag richt zich (met het zinsdeel hoe wordt voorkomen dat ...) op de effectiviteit van het provinciale integriteitsbeleid. Er kan worden beoordeeld welke integriteitsnormen worden gesteld, in hoeverre het beleid bekend is bij bestuurders (zowel PS, GS, CvdK) en medewerkers, welke waarborgen/bescherming het beleid biedt tegen integriteitsproblemen en hoe meldingen worden afgehandeld. - De gevolgen van (niet) integer bestuur op de (kwaliteit van de) provinciale besluitvorming kunnen in dit onderzoek centraal worden gesteld. Door die invalshoek te kiezen, kunnen de verschillende aangedragen aspecten van integriteit (ondermijning en beïnvloeding van adviseurs) samen met nog andere aspecten van integriteit als onafhankelijke variabelen/aspecten van integer bestuur in het onderzoek worden betrokken. - Bij bestuurders (zowel PS, GS en CvdK) en medewerkers kan worden onderzocht hoe vaak zij te maken krijgen met pogingen tot bedreiging en/of omkoping om de besluitvorming te beïnvloeden. Tevens kan worden nagegaan op welke wijze zij met dergelijke beïnvloedingspogingen omgaan. - Een analyse van beïnvloeding van externe deskundigen in politiek gevoelige dossiers. <p><u>Keuze intensief / extensief</u> Intensief onderzoek. Wellicht moeilijk vindbare informatie en dus veel speurwerk.</p>

Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden	<p>Drenthe: bollen- en sierteelt</p>
	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u> De bollen- en sierteelt vormt een belangrijke economische sector in Nederland en in Drenthe. Veel bloembollen zijn bestemd voor de export. Over de periode 1980-2021 groeide de totale oppervlakte in Drenthe voor de bollenteelt van 25 hectare naar ruim 2.000 hectare. De groei in de laatste 21 jaar was in Drenthe procentueel en in absolute aantallen hectares de grootste van de twaalf provincies. Qua oppervlakte voor de bollenteelt kwam Drenthe daar in 2021 mee op de vierde plek, na Noord-Holland (ruim 13 duizend ha), Flevoland (circa 4 duizend ha) en Zuid-Holland (ruim 3 duizend ha).³ Bollentelers gebruiken gewasbeschermingsmiddelen om de bollen te beschermen, maar het is onduidelijk welke gevolgen deze middelen hebben voor mens en natuur. Er bestaan aanwijzingen dat er een verband bestaat tussen het gebruik van deze middelen en het optreden van gezondheidsschade zoals de ziekte van Parkinson en ontwikkelingsstoornissen bij kinderen.⁴ Inwoners, maatschappelijke organisaties en Drentse Statenfracties hebben hierover herhaaldelijk hun bezorgdheid geuit.⁵ Deze problematiek hangt samen met belangrijke provinciale uitdagingen op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, natuur, landbouw en waterkwaliteit en -beheer. Met haar taken en bevoegdheden op die beleidsterreinen kan de provincie het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (proberen te) beïnvloeden.</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u> Welke middelen heeft de provincie Drenthe om de schade aan mens en natuur als gevolg van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de bollenteelt te minimaliseren en op welke manier maakt zij daar gebruik van? ?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat is het beleid van de provincie m.b.t. bollenteelt? In hoeverre is sprake van één integraal beleid dan wel gefragmenteerd beleid (verdeeld over verschillende beleidsterreinen, bijvoorbeeld ruimtelijk, natuur, landbouw/stikstof, waterkwaliteit, etc.)? - In hoeverre hanteert de provincie het voorzorgsprincipe - wees terughoudend in het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zolang de precieze gevolgen op mens en natuur niet bekend zijn - in het beleid rondom bollenteelt? - Hoe verhouden de verschillende belangen zich tot elkaar: economisch belang voor de telers, gezondheidsbelang van omwonenden en bescherming van natuur? - Waar bevinden bollenvelden in Drenthe zich? Op welke afstand van bevolkingskernen / voorzieningen die veel mensen trekken / natuurgebieden? - Welk deel van (schadelijke stoffen in) gewasbeschermingsmiddelen slaat neer in de omgeving van bollenvelden in Drenthe? - Welke lessen zijn er te trekken uit andere regio's binnen Nederland (en EU) die veel bollenteelt hebben? <p><u>Keuze intensief / extensief</u> Of dit een intensief of extensief onderzoek zal zijn, hangt af van de te onderzoeken aspecten; dat geldt ook voor de eventuele samenwerking met lokale rekenkamers.</p>

³ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/12/bloembollenteelt-sinds-1980-fors-toegenomen> en <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80781ned/table>.

⁴ Gezondheidsraad, *Vervolgadvies gewasbescherming en omwonenden*, nr. 2020/10, Den Haag 29 juni 2020, te raadplegen via <https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2020/06/29/vervolgadvies-gewasbescherming-en-omwonenden>.

⁵ Zie de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid van 12 januari 2022. In het debat roerden niet alleen fracties zich, maar ook inwoners en afgevaardigden namens Natuurmonumenten, Stichting het Drentse Landschap, de Natuur- en Milieufederatie, Stichting Meten=Weten, De Koninklijke Algemeene Vereniging voor Bloembollencultuur (KAVB) en de actiegroep Schone bollenteelt Midden Drenthe Smilde Beilen Wijster.

Kerntaak 'Regionale economie'	<p>Fryslân: Holwerd aan Zee</p>
	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u> Het Rijk, de provincie Fryslân en enkele andere partijen investeren alle in het project Holwerd aan Zee. De provincie trekt zo'n € 10 miljoen uit, de gemeente Noardeast-Fryslân zo'n € 5 miljoen en uit het Regiofonds van het Rijk komt ook € 15 miljoen.⁶ Het project Holwerd aan Zee wil toerisme en werkgelegenheid in de regio Noordoost-Fryslân en in Holwerd in het bijzonder stimuleren. Een door burgers opgezette werkgroep legde de basis voor dit project. Ze beoogt natuurontwikkeling, door middel van een dijkdoorbraak en het aanleggen van een vaargeul naar het dorp Holwerd. De aanleg van een haven, boulevard, een binnendijs strand en vakantiewoningen dienen daarnaast bij te dragen aan economische versterking.⁷ Recentelijk kwamen enkele (niet-openbare) rapportages over de haalbaarheid van de plannen van Holwerd aan Zee boven water. Zo werd de bevaarbaarheid van de nieuw aan te leggen vaargeul in twijfel getrokken en zou de impact op de natuur groot zijn. Het zou "waarschijnlijk makkelijker" zijn om een natuurvergunning te krijgen bij het schrappen van de sluis en de vaargeul maar dan is er van het project weinig meer over.⁸ Er is inmiddels gesneden in de oorspronkelijke plannen van het project: de sluis blijft achterwege. Maar andere punten, zoals de dijkdoorbraak en vaargeul blijven wel in de plannen.⁹</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u> In hoeverre is het project Holwerd aan Zee haalbaar en wegen de kosten tegen de baten op?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - In kaart brengen hoe het beleid van Holwerd aan Zee tot stand is gekomen. Inzichtelijk maken welke keuzes gemaakt zijn bij de totstandkoming van de deelprojecten en hoe deze (technisch) zijn onderbouwd. - Kosten en baten – al dan niet door onafhankelijk expert – (laten) afwegen en hieruit de haalbaarheid van het project bepalen. Wellicht deels door in gesprek te gaan met de opstellers van de uitgelekte technische rapporten. <p><u>Keuze intensief / extensief</u> Extensief. Het onderwerp leent voor samenwerking met de gemeentelijke rekenkamer(commissie) van Noardeast-Fryslân.</p>

⁶ <https://lc.nl/friesland/noardeast-fryslan/Miljoenen-naar-Holwerd-aan-Zee-maar-waarvoor-27094108.html>, benaderd op 3 augustus 2022.

⁷ Zie website Holwerd aan Zee, <https://www.holwerdaanze.nl/over-haz/project/>, benaderd op 3 augustus 2022.

⁸ <https://lc.nl/friesland/noardeast-fryslan/Miljoenen-naar-Holwerd-aan-Zee-maar-waarvoor-27094108.html>, benaderd op 3 augustus 2022.

⁹ <https://frieschdagblad.nl/regio/Holwerd-aan-Zee-geen-sluis-wel-een-vaargeul-van-zout-naar-zoet-27789317.html>, benaderd op 3 augustus 2022.

Groningen: Nationaal Programma

Relevantie van het vraagstuk

In maart 2019 riepen het Rijk, de provincie Groningen en de gemeenten Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt het Nationaal Programma Groningen (NPG) in het leven. Het doel is om een “goede toekomst voor elke Groninger, jong en oud” in de hand te werken door het versterken van de leefomgeving, de economie, opleidingen, banen en de natuur en het klimaat.¹⁰ Onder meer in het door het NPG opgezette Programma Toekomst konden inwoners van Groningen hun visies en ideeën delen over de toekomst van de provincie. Ook is er een provinciaal programma met een zestal programmalijnen: Toekomstbestendige economie, Ons Groninger landschap, Bereikbaarheid, Van onderwijs naar kennis en vakmanschap, Groningen als fijne leefomgeving en Gezondheid: meer gezonde jaren. De provincie Groningen heeft hiervoor € 173 miljoen beschikbaar.¹¹

Voorlopige onderzoeksvraag

In hoeverre worden de middelen die vanuit het NPG beschikbaar zijn doelmatig en doeltreffend besteed?

Aspecten of onderzoeksrichtingen

- In kaart brengen wat het NPG is en wat de doelen en beoogde resultaten zijn;
- Nagaan waar gaat het (provinciaal) geld naartoe gaat en of de projecten die NPG financiert levensvatbaar zijn en bijdragen aan hetgeen waarvoor het NPG is opgericht.

Keuze intensief / extensief

Kan zowel intensief als extensief, al loopt NPG nog niet heel lang. Het onderwerp leent zich samenwerking met gemeentelijke rekenkamer(commissie)s, namelijk die van de gemeenten Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen en/of Oldambt.

¹⁰ Nationaal Programma Groningen: <https://www.nationaalprogrammagoningen.nl/over-ons/>, benaderd op 1 september 2022.

¹¹ Provincie Groningen: <https://www.provinciegroningen.nl/actueel/dossiers/gaswinning/nationaal-programma-groningen/>, benaderd op 1 september 2022.

	<p>Terugblik: Democratische legitimatie RES</p>
Terugblikonderzoek	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u> Volgens het Klimaatakkoord is de RES een proces om te komen tot gedragen plannen om de nationale doelstelling van de opwekking van 35 TWh aan wind- en zonne-energie op land te halen. Het aan de voorkant betrekken van inwoners, bedrijven en belangengroepen bij de vertaling van de nationale ambitie naar het regionaal niveau, moet volgens het Klimaatakkoord het draagvlak vergroten. In 2021 is de RES 1.0 gepubliceerd. In 'Regionale democratie vergt energie' concludeert de Noordelijke Rekenkamer dat het voor de drie noordelijke provincies een opgave is gebleken om de democratische legitimiteit van het RES-proces goed te borgen. De RES is een doorlopend proces. In 2023 volgt de RES 2.0 en in 2025 de RES 3.0. Reden voor de Noordelijke Rekenkamer om te onderzoeken in hoeverre de democratische legitimiteit van het RES-proces zich ontwikkelt.</p>
	<p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u> Op welke wijze is de democratische legitimiteit van de Regionale Energiestrategie 2.0 geborgd?</p>
	<p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Een atypisch terugblikonderzoek. In plaats van terugkijken naar het onderzoek naar de RES 1.0, zal nu de democratische legitimiteit van de RES 2.0 onderzocht worden. - Het in kaart brengen van de totstandkoming van de RES 2.0 - Het onderzoeken van de betrokkenheid van inwoners, maatschappelijke actoren en volksvertegenwoordigers bij de RES 2.0. De scores vergelijken met de scores van het eerste onderzoek. - De doorwerking van het eerste onderzoeksrapport uiteen zetten. Hoe zijn de aanbevelingen concreet overgenomen en welke gevolgen zien we daarvan?
	<p><u>Keuze intensief / extensief</u> Dit onderzoek is bedoeld als een terugblikonderzoek; het onderzoek kan sneller uitgevoerd worden dan het eerste onderzoek naar de RES. Samenwerking met andere decentrale rekenkamers ligt gezien het eerste onderzoek minder voor de hand.</p>

	<p>Terugblik: Zoektocht naar duurzaamheid in het landbouwbeleid, juli 2020.</p>
Terugblikonderzoek	<p><u>Relevantie</u> Verduurzaming van de landbouw blijft een actueel vraagstuk, wat er in 2022 ook gebeurt met het stikstofbeleid. De NRK heeft in 2020 een aantal kritische conclusies getrokken over het beleid van Drenthe, Fryslân en Groningen. Tevens heeft zij aanbevelingen gedaan om verbetering aan te brengen. In de kern luiden die als volgt: stel een helder streefbeeld vast voor de ecologische verduurzaming en indicatoren om na te gaan of dat bereikt wordt, ga na welke partijen en beleidsinstrumenten nodig zijn om dat streefbeeld te bereiken, monitor de beleidsvoortgang en de maatschappelijke effecten van het beleid en evalueer of het beleid effectief is. Daarnaast adviseerde de NRK Provinciale Staten om zelf te bepalen welke informatie zij nodig hebben.</p>
	<p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u> In hoeverre hebben de provincies de aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek 'Zoektocht naar duurzaamheid in het landbouwbeleid' (2 juli 2020) overgenomen en uitgevoerd?</p>
	<p><u>Aspecten / onderzoeksrichtingen</u> N.v.t.</p>
	<p><u>Keuze intensief / extensief</u> Extensief (op basis van Protocol terugblikonderzoek d.d. 15 juni 2022).</p> <p><i>NB. Gezien de actualiteit lijkt het de NRK raadzaam dit terugblikonderzoek met voorrang uit te voeren.</i></p>

Lijst-B. Uitwerking reserve-onderzoeken

	Energiebesparing
Kerntaak 'Milieu, energie & klimaat'	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u> Klimaatverandering en de effecten van het gebruik van fossiele brandstoffen worden veelal beschouwd als een maatschappelijk probleem. Belangrijke manieren om de uitstoot van CO₂ te verlagen zijn: 1) het besparen van energie (energie niet gebruiken) en 2) het produceren van energie uit hernieuwbare bronnen. Om serieus werk te maken van energiebesparing is sinds 2017 de energiebesparingsplicht op bedrijven en instellingen van toepassing.¹² De Noordelijke Rekenkamer deed in het verleden diverse keren onderzoek¹³ naar de energietransitie; vergeleken met die onderzoeken richt dit onderzoek zich nadrukkelijk op energiebesparing en in het bijzonder de energiebesparingsplicht en de manier waarop provincies hun VTH-taken¹⁴ in relatie tot deze plicht vormgeven. Provincies zijn het bevoegd gezag voor de BRZO-bedrijven. Gemeenten zijn het bevoegd gezag voor andere bedrijven, maar hebben hun VTH-taken ondergebracht bij de omgevingsdiensten. Via de omgevingsdiensten kunnen de provincies invloed uitoefenen op toezicht en handhaving bij bedrijven waar gemeenten bevoegd gezag van zijn.</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u> Op welke manier zorgen de provincies ervoor dat bedrijven en instellingen binnen de provinciegrenzen de energiebesparingsplichting uitvoeren?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u> beoordelen van het beleid van de provincies op het gebied van energiebesparing op doelmatigheid, effectiviteit en efficiëntie; focus op alleen de energiebesparingsplicht, handhaving en toezicht; beschrijving van de middelen die provincies hiervoor beschikbaar stellen; beschrijving van de actoren die een rol spelen bij handhaving en toezicht (gemeenten, provincies, omgevingsdiensten) en de verantwoordelijkheden en wisselwerking tussen actoren.</p> <p><u>Keuze intensief / extensief</u> Extensief. Het onderwerp leent zich voor samenwerking met gemeentelijke rekenkamer(commissie)s.</p>

¹² Het Activiteitenbesluit milieubeheer verplicht bedrijven en instellingen om alle energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder uit te voeren. Dit is de energiebesparingsplicht. Deze geldt voor bedrijven en instellingen (Wet milieubeheer-inrichtingen) die per jaar vanaf 50.000 kWh of 25.000 m³ aardgas of een equivalent daarvan verbruiken (bron: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/informatieplicht-energiebesparing/energiebesparingsplicht>).

¹³ Het meest recent: Energie in transitie (onderzoek van de vijf provinciale rekenkamers), Verdeling van lusten en lasten en de Regionale Energie Strategie.

¹⁴ Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving.

	Weide- en akkervogelbeleid
Kerntaak 'Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden'	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u></p> <p>De Algemene Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar weidevogelbeleid, althans naar de bescherming van de grutto.¹⁵ Dat onderzoek laat zien, dat er veel subsidie verstrekt is voor de bescherming van de grutto, maar dat het aantal grutto's alleen maar afneemt. Zij wijst erop, dat de meest gebruikte instrumenten het minst effectief zijn, en de meest effectieve instrumenten juist weinig worden toegepast. De Algemene Rekenkamer heeft niet het provinciale beleid onderzocht, maar haar analyse, conclusies (en aanbevelingen die daaruit te destilleren zijn) geven voldoende aanleiding om het provinciale beleid te onderzoeken. Tevens kan het rapport van de Algemene Rekenkamer doorwerken in provinciaal beleid; om dat tijd te geven, zal de NRK dit onderzoek op zijn vroegst in 2024 verrichten.</p> <p>De drie Noordelijke provincies hebben een weidevogelbeleid. Een eerste inventarisatie leert dat in Drenthe¹⁶ ten minste sprake is van samenwerking tussen diverse partijen ten behoeve van het behoud van boerenlandvogels / akker- en weidevogels, o.a. in het zgn. Ermberaad. Er zijn plannen voor een natuurlijk platteland en er is sprake van BoerBurgerNatuurDrenthe; ook geeft de provincie subsidie voor het beschermen van boerenlandvogels. De provincie Fryslân heeft expliciet weidevogelbeleid, neergelegd in de Nota Weidevogels 2021-2030 (oktober 2021). Het ambitieniveau is als volgt verwoord: "Ombuigen van de neerwaartse spiraal in een opwaartse trend van veel weidevogelsoorten, met als inzet groei van de weidevogelpopulaties. Daarbij wordt voor de gidssoort grutto gestreefd naar minimaal 10.000 broedparen in Fryslân in 2030. Het streefdoel hierbij is per soort een opwaartse trend te realiseren die leidt tot een duurzame populatie voor de desbetreffende soort. De provincie Groningen¹⁷ kent in ieder geval een subsidieregeling voor weidevogel- en akkervogelbeheer. Tevens is het de bedoeling om een weidevogelkerngebied (in de Medenertilsterpolder) fors te vergroten (van ongeveer 30 naar ongeveer 100 hectare natuur).</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u></p> <p>Hoe doelmatig, doeltreffend en rechtmatig is het weide- en akkervogelbeleid van de provincies?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <p>Nadere keuzes zijn mogelijk, ten bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gegeven bovengenoemd rapport van de Algemene Rekenkamer kan de nadruk liggen op de instrumenten: welke beleidsinstrumenten zetten de provincies in, hoe verhouden die zich tot de doelen en hoe doeltreffend zijn die instrumenten? - Ook is een koppeling mogelijk met het onderzoek naar natuurbescherming en de inbedding van het weide- en akkervogelbeleid in het beleid m.b.t. Natura 2002 en NatuurNetwerk Nederland. - Ook kan de rechtmatigheid centraal gesteld worden: in hoeverre past het weide- en akkervogelbeleid in de juridische taakstellingen op basis van Europees en nationaal beleid? <p><u>Keuze intensief / extensief</u></p> <p>Dit onderzoek kan relatief extensief zijn: combinatie van documentenanalyse (beleidsstukken en monitoringrapporten) en interviews. Mocht het nodig zijn projecten te analyseren, dan wordt het een intensief onderzoek. In dat geval is wellicht samenwerking met lokale en/of waterschapsrekenkamers zinvol.</p>

¹⁵ <https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2021/12/14/waar-is-de-grutto>

¹⁶ <https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natuur-ontwikkeling/>;

<https://www.boerburgernatuur.drenthe.nl/>; <https://www.provincie.drenthe.nl/algemene-onderdelen/zoeken/@140933/opnieuw-subsidie-beschermen/>

¹⁷ <https://www.provinciegroningen.nl/subsidies/natuur-en-landschap/agrarisch-natuur-en-landschapsbeheer-anlb/>

Natuurbescherming	
Kerntaak 'Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden'	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u></p> <p>Bovengemeentelijke ruimtelijke ordening, stikstof en milieutoezicht. Dit is (slechts) een kleine greep uit het areaal aan provinciale taken.¹⁸ Een van de beleidsterreinen die alle drie thema's beslaan, is natuurbescherming. De provincie voert onder meer sinds 2017 de Wet natuurbescherming uit en is daardoor verplicht planten en dieren te beschermen.¹⁹ Daarnaast is zij medeverantwoordelijk voor de uitvoering van het landelijk Uitvoeringsprogramma Natuur en op provinciaal niveau moeten Provinciale Staten een natuurvisie vaststellen waarin zij maatregelen treft om de biodiversiteit te behouden en zo mogelijk te versterken.²⁰ Die visie moet zij integreren met het algemene economisch beleid, ruimtelijke beleid, milieubeleid, waterbeleid en cultuurbeleid.²¹ De ruimte in Nederland staat onder druk als gevolg van bevolkingstoename, meer actoren die de ruimte willen gebruiken met ieder een ander belang en klimaatverandering. Welke maatregelen kan de provincie treffen om de natuur te beschermen? En in hoeverre doet zij dit?</p>
	<p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u></p> <p>Welke mogelijkheden hebben provincies met betrekking tot natuurbescherming en in hoeverre maken zij hier gebruik van?</p>
	<p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - In kaart brengen hoe het provinciaal beleid van natuurbescherming is vormgegeven. - Inzichtelijk maken welke inspanningen provincies verrichten met betrekking tot natuurbescherming. - Belangenverschillen tussen de verschillende ruimtegebruikers inzichtelijk maken en dit afzetten tegen het natuurbeleid van de provincie (waterbeheer versus grondwateronttrekkingen versus akkerbouwer versus natuurgebieden etc.)
	<p><u>Keuze intensief / extensief</u></p> <p>Intensief. Het onderwerp leent zich niet echt voor samenwerking met gemeentelijke rekenkamer(commissie)s gezien de breedte van het onderwerp.</p>

¹⁸ Zie IPO, <https://www.ipo.nl/thema-s/>, benaderd op 5 augustus 2022.

¹⁹ Zie onder meer Provincie Groningen, Wet natuurbescherming, <https://www.provinciegroningen.nl/vergunningen/wet-natuurbescherming/>, benaderd op 5 augustus 2022; Artikel 1.7 uit de Wet natuurbescherming.

²⁰ IPO, <https://www.ipo.nl/nieuws/provincies-kunnen-600-miljoen-aan-natuurplannen-indienen/>, benaderd op 5 augustus 2022.

²¹ Artikel 1.7, lid 3 uit de Wet natuurbescherming.

Bestuurlijke organisatie en functioneren / algemeen	<p>Duurzaam inkoop- en aanbestedingsbeleid</p>
	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u> Maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI), ook wel duurzaam inkopen, betekent dat inkopers niet alleen op de prijs van de producten, diensten of werken letten, maar op de effecten daarvan op milieu en op sociale aspecten. Voorbeelden zijn: lokaal inkopen (= minder transport en uitstoot), van leveranciers eisen dat ze diversiteit en inclusiviteit omarmen; letten op circulariteit en gebruik van groene energie; bij aanbesteding milieucriteria/-voorwaarden voor de uitvoering van de opdracht opnemen. Daarmee is volgens Pianoo (duurzame) inkoop een effectief instrument om impact te maken. Door uitsluitend duurzaam in te kopen, dwingen provincies hun leveranciers om ook duurzaam te zijn of te worden. Rijk, provincies en gemeente hebben afspraken gemaakt om in 2015 100% duurzaam in te kopen, maar zijn die afspraken niet nagekomen (zo blijkt uit een QuickScan uit 2015 van de ‘De Groene Zaak’ - een groene ondernemersvereniging. Het Rijk, enkele provincies en gemeenten hebben in 2016 het ‘Manifest Maatschappelijke Verantwoord Inkopen 2016-2020 (Manifest MVI)’ ondertekend. Dit Manifest bouwt onder andere voort op de eerdere afspraken tussen de diverse overheden. Deelnemers aan het Manifest MVI stellen een actieplan MVI op voor de eigen organisatie en rapporteren over de resultaten in hun jaarverslag. Fryslân en Groningen hebben op een later moment het Manifest ondertekend; Of Drenthe dat ook gedaan heeft, is onduidelijk (Drenthe voert wel beleid om maatschappelijk verantwoord in te kopen). Het onderzoek zal in ieder geval in kaart brengen of de provincies een actieplan duurzaam inkopen hebben en welke resultaten zij boeken.</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u> Hoe duurzaam is het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de drie Noordelijke provincies?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Beoordelen in hoeverre het inkoopbeleid duurzaam is en of het beleid voldoet aan de MVI-criteria. - Onderzoeken of zij de landelijke en/of eigen doelstellingen halen. - Onderzoeken welke effecten het duurzaam inkoopbeleid heeft bij ketenpartners en leveranciers van de provincie. - Onderzoeken of en zo ja in hoeverre provincies gezamenlijk inkopen met andere overheden en/of instanties. - Eventueel kan het onderzoek worden uitgebreid door de vraagstelling ook toe te passen op het aanbestedingsbeleid. <p><u>Keuze intensief/ extensief</u> Het onderzoek kan extensief zijn tenzij gekozen wordt het aanbestedingsbeleid mee te nemen in de vraagstelling. In geval van een gezamenlijke inkoop met gemeenten, kan het onderzoek in samenwerking met de betreffende gemeentelijke rekenkamercommissies worden uitgevoerd.</p>
	<p>Stikstofbeleid [algemene tekst, gezien de dynamiek op dit terrein]</p> <p><u>Relevantie van het vraagstuk</u> Het stikstofbeleid is van groot belang: niet alleen voor het behoud en de verbetering van de natuur, maar ook voor leefbaarheid en de toekomst van economische sectoren, de agrarische niet in de laatste plaats. Daarnaast bleek in 2022 dat het vraagstuk ook heftige reactie in de samenleving oproept.</p> <p>Provincies spelen een belangrijke rol in het stikstofbeleid, in het kader van het natuurbeleid, zeker met betrekking tot de agrarische sector. Het is belangrijk die rol te evalueren.</p> <p>In de loop van 2022 en volgende jaren zal er op dit terrein veel besloten worden. Het is dan ook zinloos op dit moment (najaar 2022) een concrete onderzoeksvraag te formuleren.</p>

Groningen: waterstofbeleid	
Kerntaak 'Milieu, energie & klimaat'	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u></p> <p>Klimaatverandering en de effecten van het gebruik van fossiele brandstoffen worden veelal beschouwd als een maatschappelijk probleem. Op de wat langere termijn wordt er veel verwacht van (groene) waterstof om de uitstoot van CO₂ terug te dringen.²² Het Noorden, in het bijzonder de provincie Groningen, zou geschikt zijn om de kansen die een transitie naar waterstof met zich meebrengt te verzilveren.²³ De provincie Groningen heeft dan ook de ambitie hét centrum te worden van de waterstofeconomie.²⁴ Diverse initiatieven worden momenteel ontplooid en daar zijn vaak forse sommen publiek geld bij nodig. Zo is er vanuit het Nationaal Groeifonds een bedrag van € 338 miljoen beschikbaar gesteld voor initiatieven op het gebied van waterstof en heeft Europa honderden miljoenen euro's toegezegd specifiek voor Noord-Nederland. Ook hebben overheid en bedrijfsleven de handen in één geslagen (onder de naam 'NorthH2') om de haalbaarheid van grootschalige productie, opslag en transport van groene waterstof te onderzoeken. Het Rijk heeft voor dit project een eerste bijdrage van miljarden euro's toegezegd. Groningen wil een voortrekkersrol spelen in de ontwikkelingen rondom groene waterstof. Tegelijkertijd bestaan er vragen of de ontwikkelingen in Groningen snel genoeg gaan en of geïnteresseerde bedrijven niet op andere plaatsen gaan werken aan de uitwerking van hun waterstofplannen.²⁵</p>
	<p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u></p> <p>Welke inspanningen doet de provincie Groningen om het gebruik van waterstof te stimuleren, hoe wordt dit afgestemd met andere overheden/geldschieters, en hoe doeltreffend en doelmatig zijn deze?²⁶</p>
	<p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking / concurrentie met andere regio's binnen en buiten Nederland (bijvoorbeeld regio Rotterdam); - Precieze rol van de provincie in relatie tot die van andere overheden, in hoeverre ligt de regie bij de provincie; - Precieze rol van de provincie in relatie tot andere (publiek-private) samenwerkingsverbanden? - Wat is de rol van Groningen Seaports in het publiek-private consortium NorthH2? Welk publiek belang wordt daarmee gediend?
	<p><u>Keuze intensief / extensief</u></p> <p>Afhankelijk van de te kiezen aspecten intensief of extensief. Ook een eventuele samenwerking met lokale rekenkamers is afhankelijk van de definitieve invulling van dit onderzoek.</p>
	<p>NB. Agenderen voor 2e helft onderzoeksprogramma, dan kan mogelijk enig zicht op antwoord op deze vraag bestaan.</p>

²² Klimaatakkoord, 2019, Den Haag, p.171.

²³ Zie bijvoorbeeld Shell: "Het Noorden van Nederland is goed gepositioneerd om het centrum te worden van groene waterstof in Nederland en Noordwest-Europa. De Noordzee heeft een groot potentieel aan grootschalige windenergie. De Eemshaven is een belangrijke schakel tussen windenergie opgewekt op zee en de omzetting naar groene waterstof op land. De aardgasinfrastructuur is geschikt voor opslag en grootschalige transport van waterstof vanuit Noord-Nederland naar de rest van Nederland en Noordwest-Europa." (bron: <https://www.shell.nl/media/persberichten/2020-media-releases/grootste-groene-waterstofproject-van-europa-in-groningen.html>)

²⁴ <https://www.provinciegroningen.nl/actueel/nieuws/nieuwsartikel/opleidingsprogramma-waterstof-werkt-van-start-met-steun-nationaal-programma-groningen/>

²⁵ <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/854259/maak-vaart-met-waterstofplannen-voordat-bedrijven-elders-gaan-kijken>

²⁶ Agenderen voor 2e helft onderzoeksprogramma, dan kan mogelijk enig zicht op antwoord op deze vraag bestaan.

Terugblikonderzoek	<p>Terugblik: Naar een noordelijke Kenniseconomie, 2013 (betreft kennisinstellingen)</p>
	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u> In 2013 publiceerde de Noordelijke Rekenkamer een onderzoek naar de Noordelijke kennisinstellingen, in het bijzonder naar de toegevoegde waarde van het energiecluster, het sensortechnologiecluster en het watertechnologiecluster.²⁷ In deze clusters werken bedrijven, overheden en kennisinstellingen samen aan innovatieve toepassingen. Het succesvol op de markt brengen van innovatieve producten en diensten zou de noordelijke economie versterken en meer bedrijvigheid en banen opleveren. De clusters zijn gecentreerd rond clusterorganisaties die provinciale subsidie ontvangen. Destijds concludeerde de Rekenkamer dat er binnen de kennisclusters sprake was van bestuurlijke drukte en een onduidelijke afbakening van taken. Ook ontbrak het aan totaaloverzichten van projecten die vanuit de clusters waren geïnitieerd en mede daardoor was er onvoldoende zicht op de maatschappelijke resultaten van de projecten en de toegevoegde waarde van de clusterorganisaties. Het doel van dit terugblikonderzoek is om na te gaan of sindsdien verbeteringen hebben plaatsgevonden.</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u> In hoeverre werken de aanbevelingen uit het onderzoek ‘Naar een noordelijke kenniseconomie’ door?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - regulier terugblikonderzoek; - andere clusterorganisaties betrekken;²⁸ - inzoomen op afbakening van rollen en taken: welke partijen in het Noorden houden zich ook bezig met ‘samenbrengen van partijen’ en ‘het ontwikkelen van projecten’? - inzoomen op (stapeling van) subsidiëring van projecten: sommige projecten ontvangen middelen uit meerdere ‘potjes’ die veelal met publiek geld zijn gevuld: Europese middelen (via SNN), Rijksmiddelen (via SNN), provinciale middelen, middelen verstrekt door clusterorganisaties, financiering door de NOM, financiering uit revolverende fondsen, middelen uit Economic Board Groningen, et cetera. <p><u>Keuze intensief / extensief</u> Extensief. Dat geldt ook voor een regulier terugblikonderzoek dat wordt aangevuld met bovenstaande aspecten.</p>

²⁷ Noordelijke Rekenkamer, *Naar een noordelijke kenniseconomie*, Assen, 6 juni 2013.

²⁸ Een praktisch argument hiervoor is dat één van de kennisclusters die in 2013 is onderzocht, het sensortechnologiecluster, nu niet meer bestaat. Zie o.a. <https://www.trouw.nl/nieuws/assen-vertilt-zich-aan-utopie-sensor-city~b2638a3b/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Terugblikonderzoek	<p>Terugblik: Het Waddenfonds gemonitord, 2018</p>
	<p><u>Relevantie van het vraagstuk</u> In januari 2018 publiceerden de Noordelijke Rekenkamer en de Randstedelijke Rekenkamer het rapport ‘Het Waddenfonds gemonitord’ (een vervolg op een beleidsbrief van beide rekenkamers uit 2012). Hoofdconclusie luidde als volgt: “Het gedecentraliseerde Waddenfonds kende in 2012 een moeizame start, maar heeft zich daarna ontwikkeld tot een meer professionele organisatie met een herkenbare verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Niet alle aanbevelingen uit de beleidsbrief van de Rekenkamers (2012) – gebaseerd op een rapport van de Algemene Rekenkamer – zijn opgevolgd. Een terugkerend thema bij het Waddenfonds is haar onafhankelijkheid. Gekozen is voorverlengd provinciaal bestuur met een stevige inbedding van de uitvoeringsorganisatie in één van de deelnemende provincies. Door een nieuwe werkwijze voor de periode 2016-2026 voorzien de Rekenkamers dat die onafhankelijkheid verder onder druk komt te staan.” Gezien bovenstaande kritische conclusie over het risico voor de zuiverheid van de besluitvorming, is het raadzaam te onderzoeken in hoeverre de aanbevelingen uitgevoerd zijn.</p> <p><u>Voorlopige onderzoeksvraag</u> In hoeverre werken de aanbevelingen uit het onderzoek ‘Het Waddenfonds gemonitord door?</p> <p><u>Aspecten of onderzoeksrichtingen</u> - regulier terugblikonderzoek;</p> <p><u>Keuze intensief / extensief</u> Extensief. Dat geldt ook voor een regulier terugblikonderzoek dat wordt aangevuld met bovenstaande aspecten.</p>